

УДК 378.018.4-025.26:811.11

DOI: 10.31652/2786-9083-2025-5-55-64

*Тетяна Сольська, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської філології, перекладу та зарубіжної літератури
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського*
ORCID ID: 0000-0002-2983-6704
Scopus-ID 57224906343
tsolska@vspu.edu.ua

*Наталія Вишивана, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської філології, перекладу та зарубіжної літератури
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського*
ORCID ID: 0000-0001-5142-2324
Scopus-ID 58137534600
nvyshyvana@vspu.edu.ua

*Олена Боровська, кандидат філологічних наук,
завідувач кафедри германської філології, перекладу та зарубіжної літератури
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського*
ORCID ID: 0000-0002-3688-3621
Scopus-ID: 58138653400
oborovska@vspu.edu.ua

ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ПІДТРИМКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КУРСІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗМІШАНОМУ ФОРМАТІ

Дослідження спрямоване на висвітлення методичних підходів, що сприяють підтримці здобувачів у процесі вивчення курсу методики навчання іноземних мов у змішаному форматі. На основі даних опитувань розкрито основні труднощі, що постають перед здобувачами вищої освіти за умов вивчення курсу методики навчання іноземних мов у змішаному форматі. Представлено опис розроблених та впроваджених стратегій ефективного тьюторського супроводу в рамках навчання на платформі Moodle та забезпечення підтримки здобувачів освіти шляхом застосування кооперативного навчання, мікрОВикладання, інтерактивних методів та рефлексійних завдань під час очних семінарів, що сприяє підвищенню ефективності навчального досвіду, залученості та засвоєння матеріалу, сприяє розвитку мотивації студентів та їхньої автономії у навчальному процесі.

Ключові слова: змішане навчання; курс методики навчання іноземних мов; кооперативне навчання; мікрОВикладання; інтерактивні методи навчання; розвиток автономії здобувачів вищої освіти.

*Tetiana Solska, PhD in Philology,
Associate Professor at the Department of Germanic Philology, Translation and World Literature
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University*
ORCID ID: 0000-0002-2983-6704
Scopus-ID 57224906343
tsolska@vspu.edu.ua

*Nataliia Vyshyvana, PhD in Philology,
Associate Professor at the Department of Germanic Philology, Translation and World Literature
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University*
ORCID ID: 0000-0001-5142-2324
Scopus-ID 58137534600
nvyshyvana@vspu.edu.ua

Olena Borovska, PhD in Philology,

CHALLENGES AND SUPPORT STRATEGIES FOR HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THE COURSE OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING METHODOLOGY IN A BLENDED FORMAT

The research focuses on highlighting methodological approaches that support learners in studying the course on foreign language teaching methodology in a blended format. Based on survey data, the main challenges faced by higher education students in the course on foreign language teaching methodology in the context of blended learning are revealed. The paper presents a description of the developed and implemented strategies for effective tutoring support within the *Moodle* platform, as well as learner support through the use of cooperative learning, microteaching, interactive methods, and reflective tasks during face-to-face seminars. These strategies contribute to enhancing the effectiveness of the learning experience, student engagement, and material comprehension, as well as fostering students' motivation and autonomy in the learning process.

Keywords: blended learning; foreign language teaching methodology course; cooperative learning; microteaching; interactive teaching methods; development of learner autonomy in higher education.

Актуальність. Сучасні тенденції у підготовці вчителів іноземних мов вимагають впровадження інноваційних методик та підходів, які забезпечують ефективне навчання та сприяють активному залученню здобувачів у навчальний процес. Одним із таких підходів є змішане навчання, що поєднує самостійне опрацювання теоретичних матеріалів, роботу з інтерактивною онлайн-платформою та традиційні очні заняття.

Попри те, що змішане навчання є інноваційною формою організації освітнього процесу, навчальна діяльність здобувачів освіти у змішаному форматі потребує високого рівня самостійності та автономії, опанування ефективних стратегій навчання, позаяк у середовищах змішаного навчання здобувачі повинні орієнтуватися як на самостійні, так і на кооперативні фази навчання. Зазначене актуалізує пошук шляхів удосконалення організації змішаного навчання, розробку методичних підходів та ефективних стратегій підтримки здобувачів в умовах змішаного навчання.

Постановка проблеми. Курс методики навчання іноземних мов викладається для студентів спеціальності «Середня освіта. Мови і літератури (німецька, англійська)» у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за міжнародною програмою «Вчимося навчати німецької» «*Deutsch Lehren Lernen*» (DLL) у змішаному форматі. Цей формат включає самостійне опрацювання здобувачами теоретичного матеріалу та виконання завдань на платформі *Moodle*, а також щотижневу участь у семінарах в очному форматі.

У межах модулю «Завдання. Вправи. Інтерація» програми «Вчимося навчати німецької» здобувачі мають досягти таких цілей:

- взаємодія та рефлексія щодо попереднього досвіду вивчення та викладання іноземних мов;
- оволодіння теоретичними знаннями з методики навчання іноземних мов;

- рефлексія над змістом курсу методики навчання іноземних мов;
- ознайомлення з методами та формами роботи та взаємодії на уроці іноземної мови;
- кооперативне навчання та виконання практичних завдань;
- планування, проведення та презентація практично-дослідницьких проєктів з методики навчання іноземних мов (Vyshyvana et al., 2018, 2023).

Опитування студентів третього курсу бакалаврату, які завершили модуль «Завдання. Вправи. Інтеракція» програми «Вчимися навчати німецької», виявило, що їхнє навчання на курсі іноді супроводжується труднощами. Найчастіше згадувані виклики включають:

- високе навчальне навантаження під час теоретичної частини курсу;
- труднощі з самостійним опрацюванням та розумінням теоретичного матеріалу;
- труднощі з виконанням рефлексійних завдань через брак досвіду викладання іноземних мов;
- складнощі у підготовці практично-дослідницьких проєктів (Vyshyvana et al., 2024).

Зазначене вище ставить питання, яким чином татори та викладачі семінарів можуть сприяти подоланню зазначених труднощів в рамках курсу методики навчання іноземних мов, оскільки «не орієнтація на дефіцити, а орієнтація на успіх має бути центральним принципом навчання» (Funk et al., 2015, с. 34).

Метою пропонованої статті є висвітлення розроблених та впроваджених стратегій підтримки здобувачів у процесі вивчення курсу методики навчання іноземних мов у змішаному форматі, націлених на оптимізацію самостійної та кооперативної фаз їхнього навчання.

Аналіз досліджень. Науково-методичні підходи до проєктування змішаного навчання представлено, зокрема, у працях О. Цюняк, Г. Розлуцької, Г. Ткачук, М. Медведєвої, Р. Майєра, І. Фельд-Кнапп.

О. Цюняк та Г. Розлуцька визначають змішане навчання як «інноваційну форму організації освітнього процесу у ЗВО, якісно новий підхід, що трансформує структуру і зміст навчання, змінюючи традиційні ролі викладача та здобувачів вищої освіти». Автори зауважують, що змішане навчання дає змогу поєднувати цифрові освітні ресурси з різноманітними онлайн-послугами для реалізації освітньої діяльності у закладах вищої освіти. На думку авторів, важливим аспектом змішаного навчання є розмежування навчального матеріалу, що вивчається в аудиторії, з тим, який буде вивчатися в електронному інформаційно-освітньому середовищі. Також необхідне чітке визначення видів діяльності, які виконуватиме студент, методів навчання при різних формах організації навчальної роботи, системи моніторингу, контролю і самоконтролю (Цюняк, Розлуцька 2021, с. 232).

Г. Ткачук та М. Медведєва зазначають, що змішане навчання – це гнучка освітня модель, яка може бути адаптована до потреб різних здобувачів освіти. Освітні вебресурси можуть допомогти зробити змішане навчання більш

ефективним і залучити здобувачів освіти до активного навчання, оскільки дозволяють реалізувати такі принципи, як індивідуальний темп навчання, адаптивність до потреб здобувачів освіти, можливість самостійної роботи, підвищуючи мотивацію здобувачів освіти, їхній рівень засвоєння знань і навичок, а також їхню готовність до самовдосконалення (Ткачук, Медведєва 2024, с. 197).

Р. Майєр стверджує, що для успішного навчального процесу необхідно враховувати такі складові, як мотивація, орієнтація, трансфер знань, практика, повторення та контроль навчання (Meier, 2010).

Висока мотивація зазвичай сприяє більшому інтересу, активному залученню до процесу навчання та кращим результатам. Мотивація повинна відповідати чотирьом вимогам: бути сильною та стійкою, тематично спрямованою, відповідати особливостям цільової аудиторії, активізувати учасників.

Орієнтація та структурування: добре структурований матеріал полегшує навчання, покращує запам'ятовування та підвищує успішність до 30%. Огляд навчального матеріалу допомагає учасникам зрозуміти його логіку, структурувати отриману інформацію та правильно її застосовувати. Чітка структура також дозволяє встановити зв'язки з уже наявними знаннями.

Трансфер знань: студенти мають активно взаємодіяти з навчальним матеріалом у різний спосіб. Зрозумілість і наочність відіграють ключову роль у засвоєнні знань. Одним із ефективних, але часто недооцінених методів є емоційне залучення. Якщо навчання супроводжується емоціями, воно стає цікавішим, а матеріал запам'ятовується краще.

Практика і застосування: дорослі найкраще навчаються, коли отримані знання можна швидко застосувати в реальному житті. Тому важливо не тільки передавати теоретичні знання, а й створювати можливості для їхньої практичної реалізації.

Повторення є ключовим елементом ефективного навчання: варто залучати учасників до активної взаємодії, використовувати ігрові елементи, конкурси, вікторини тощо. Це не лише підвищує ефективність навчання, а й виконує функцію контролю засвоєного матеріалу.

Контроль навчання та оцінювання: без контролю навчального процесу студенти не можуть оцінити, чи досягли вони поставлених цілей. Однак перевірка знань не обов'язково повинна мати вигляд тестування. Контроль можна інтегрувати у навчальний процес у вигляді зворотного зв'язку. Так, навчання перетворюється на процес постійної корекції та вдосконалення.

Як зазначає І. Фельд-Кнапп, самостійне навчання, яке не залежить від викладача, вимагає стратегій, які застосовуються свідомо та цілеспрямовано в навчальному процесі (Feld-Knapp, 2010, с. 21).

Ефективні стратегії навчання можна поділити на когнітивні, метакогнітивні, кооперативні та мотиваційні (Brinitzer et al. 2018, с. 132). Когнітивні стратегії застосовуються безпосередньо під час роботи з навчальним матеріалом. Вони включають техніки, такі як створення ментальних карт,

виділення ключових термінів, підсумовування змісту або створення навчальних плакатів, що сприяє засвоєнню матеріалу.

Результати опитування показують, що більшість студентів використовують когнітивні стратегії. Приблизно 70% респондентів роблять нотатки під час читання та часто звертаються до глосарію.

Метакогнітивні стратегії також можуть відігравати вирішальну роль у навчальному успіху. Важливо створювати умови для ефективного навчання, що включає організацію відповідного навчального середовища, усунення відволікаючих чинників, структурування навчального матеріалу, контроль власного навчального процесу та оцінку прогресу.

Проте саме у цій сфері деякі студенти відчують труднощі. Вони зізнаються, що не завжди виконують тижневі завдання за розкладом або не оптимально розподіляють навчальні завдання, що іноді спричиняє стрес. У ретроспективі студенти визнають, що їм слід було краще управляти своїм часом.

Не всі добре навчаються самостійно — відповідно до результатів опитування, більшість студентів віддають перевагу кооперативному навчанню. Курс методики навчання іноземних мов враховує цю потребу, надаючи можливість обміну ідеями у групових форумах платформи *Moodle* та співпраці над завданнями під час семінарів в очному форматі. Крім того, студенти працюють у групах під час планування та підготовки практично-дослідницьких проєктів.

Здобувачі зазначають, що їх найбільше мотивує цікавий навчальний зміст, а також можливість випробувати нові методи викладання та інтерактивні форми роботи під час семінарів в очному форматі.

Виклад основного матеріалу. З метою оптимізації та підтримки навчання здобувачів в рамках модулю «*Завдання. Вправи. Інтерація*» викладачі курсу врахували такі складові навчального процесу, як мотивація, орієнтація, трансфер знань, практика, повторення та контроль навчання як в процесі туторування самостійної роботи студентів на платформі, так і під час проведення семінарів в очному форматі.

Так, під час туторування автономної роботи здобувачів на платформі *Moodle* викладачі надають постійний супровід здобувачам освіти щодо автономної фази навчання. На початку тижня тutori надсилають здобувачам повідомлення та знайомлять з основними програмними темами та питаннями, які вивчатимуться впродовж тижня, форматом завдань на платформі, орієнтують здобувачів щодо характеру та часу виконання завдань, що сприяє кращому розумінню здобувачами структури курсу. Тutori також звертають особливу увагу на завдання, які потребують спільного обговорення учасників курсу в форумах та мотивують здобувачів до активної участі у дискусіях на платформі. Впродовж тижня тutori здійснюють моніторинг роботи здобувачів на платформі, долучаються до обговорень у форумах, коментують результати роботи учасників та за потреби спрямовують їх, що дозволяє здобувачам отримувати постійний зворотний зв'язок від викладача.

Наприкінці тижня тutori узагальнюють результати автономної роботи здобувачів на платформі, а також роботи групи під час семінару в очному

форматі, акцентують увагу на найбільш важливих тематичних аспектах, результатах рефлексій, обговорень та практичних завдань.

Особливо важливу роль у курсі методики навчання іноземних мов посідають семінари в очному форматі, які дозволяють досягти низки цілей курсу методики навчання іноземних мов:

- обговорення та рефлексія здобувачами теоретичного матеріалу та практичних завдань, який вони автономно опрацьовували на платформі;
- взаємодія та рефлексія щодо попереднього досвіду вивчення та викладання іноземних мов;
- кооперативне навчання та виконання практичних завдань курсу;
- випробовування в групі нових методів та форм роботи на уроці іноземної мови;
- набуття досвіду викладання іноземних мов у власній групі в ролі вчителя в рамках мікровикладання.

Обговорення та рефлексія здобувачами матеріалу курсу дозволяє, з одного боку, залучити студентів до більш активної взаємодії з навчальним матеріалом, з іншого, – залучити учасників семінару до активної взаємодії один з одним та обміну думок. Цей етап заняття може бути організований із використанням різних ігрових елементів, приміром, у формі вікторини із використанням додатків *Learning Apps*, *Wordwall*, *Kahoot*.

Іншою формою проведення обговорення є завдання, під час якого здобувачі нотують на окремих картках аспекти, питання чи завдання, які для них були особливо цікавими, досить легкими чи досить важкими під час автономної роботи на платформі, розміщують їх на дошці та обговорюють з групою та викладачем. Такі завдання дозволяють викладачеві виявити труднощі у навчанні та за потреби пояснити складні питання навчального матеріалу.

Обговорення матеріалу може здійснюватись здобувачами у парах із застосуванням карток (*Flash Cards*) в додатку *Wordwall*. Здобувачі обговорюють теоретичні питання курсу, розміщені на картках, доповнюють відповіді партнера і допомагають один одному, після цього вони порівнюють власні відповіді із запропонованими варіантами відповіді на звороті картки на основі підручника. Такий відкритий формат завдання дозволяє не лише здійснити повторення навчального матеріалу, але й сприяє залученню здобувачів до активної взаємодії та реалізації принципу кооперативного навчання. Самостійна перевірка здобувачами правильності власних відповідей сприяє розвитку автономії здобувачів у навчанні.

Рефлексію щодо навчального матеріалу та досвіду вивчення та викладання іноземних мов можна ефективно поєднувати із застосуванням інтерактивних форм роботи, зокрема таких, як «полювання за автографами». Цей формат завдання вимагає формулювання загальних запитань, які передбачають варіанти відповіді «так» або «ні», наприклад, «*Чи знаєш ти, яким чином залучити усіх учнів класу до мовлення на уроці іноземної мови?*». Учасники семінару вільно рухаються класом, ставлять запитання один одному / одній та за умови позитивної відповіді отримують автографи. Той, хто найпершим здобуде

відповіді на усі питання, стає переможцем. Цей формат завдання має ігровий характер, допомагає активувати та мотивувати усіх здобувачів та залучити їх до активного обговорення питань курсу.

Одним з дієвих способів залучення здобувачів до активного обговорення навчального матеріалу є проведення дискусій, які можуть проходити із застосуванням та симуляцією різних форм роботи, зокрема таких як «акваріум», «зиг-заг-діалог», «лінія згоди / незгоди», «дискусія в чотирьох кутах». З цією метою здобувачам пропонуються до обговорення як певні правильні, так і дидактично змодельовані помилкові твердження на основі навчального матеріалу, що опрацьовувався. Такі форми роботи дозволяють здобувачам поглибити розуміння теоретичного матеріалу курсу, а також випробувати різноманітні форми дискусії, які вони можуть застосовувати у процесі викладання іноземних мов.

З метою набуття вміння застосовувати теоретичні знання на практиці в рамках семінарських занять здобувачі виконують цільові практичні завдання з кожної теми курсу. Наприклад, працюють над створенням ланцюжка вправ за принципом зворотного планування; оцінюють вправи та завдання з підручників з німецької мови як іноземної з огляду на дидактико-методичні принципи; аналізують та обирають відповідні вправи для тренування вільного мовлення; розробляють завдання для навчання колаборативного письма; створюють концепції власних мікропроектів тощо. Особливий акцент при цьому здійснюється на розвитку вміння здобувачів працювати з автентичними німецькомовними підручниками, навчальними посібниками, аналізувати та добирати оптимальні вправи та завдання відповідно до мети уроку.

Виконання цільових практичних завдань переважно здійснюється в парах або невеликих групах, що сприяє розвитку здатності до кооперативного навчання, роботи у команді, активного обміну думок та пошуку спільних рішень, спільної презентації результатів роботи.

У межах семінарських занять використовуються різні цифрові додатки, що активізують навчальний процес: *Zumpad* та цифрова дошка *Scrumblr* для мозкового штурму та спільного пошуку ідей, *Mentimeter* для опитувань та рефлексій, *Wordwall* для повторення матеріалу та актуалізації знань, *Padlet* для презентації результатів групової роботи. Таким чином, здобувачі навчаються використовувати цифрові освітні ресурси для вирішення завдань у навчальній діяльності.

З огляду на брак досвіду викладання іноземних мов та з метою практичного застосування теоретичного матеріалу курсу в рамках семінарів, здобувачам освіти пропонується проведення фрагменту уроку у форматі мікровикладання у власній групі в ролі вчителя. Такий формат роботи дає можливість здобувачам обирати та самостійно випробовувати на практиці нові методи та форми роботи на уроці іноземної мови, з якими вони ознайомилися в рамках опрацювання теоретичного матеріалу, роботи на платформі та семінарах. При цьому здобувачі, які проводять фрагмент уроку, навчаються самостійно розробляти необхідні навчальні матеріали, обирати відповідні інтерактивні завдання, застосунки, правильно формулювати інструкції до певного завдання чи форми роботи.

Згодом як здобувачі, які проводять фрагмент уроку, так і студенти, які виступають в ролі учнів, здійснюють рефлексію та обговорюють фрагмент уроку, його позитивні моменти та аспекти, які потребують вдосконалення. Відтак, набуття досвіду мікрОВикладання у власній групі в ролі вчителя слугує важливим підготовчим етапом до планування та проведення практично-дослідницьких проєктів здобувачами в реальному шкільному середовищі.

Висновки. Таким чином, оптимізація змішаного навчання в курсі методики навчання іноземних мов передбачає ефективну організацію як онлайн-складової навчання в рамках роботи на платформі *Moodle*, так і очних семінарів. Забезпечення підтримки здобувачів через структуроване тУторування, кооперативне навчання, мікрОВикладання та застосування інтерактивних методів сприяє підвищенню ефективності їхнього навчального досвіду, залученості та засвоєння матеріалу.

Кооперативне навчання відіграє важливу роль у навчальному процесі, оскільки за результатами опитування більшість студентів надають перевагу роботі в групах. Завдяки використанню цифрових платформ, інтерактивних методів навчання та рефлексійних завдань навчальний процес стає більш ефективним та мотивуючим для здобувачів освіти.

Семінари в очному форматі є ключовим компонентом курсу, оскільки вони дають змогу здобувачам взаємодіяти один з одним, рефлексувати над вивченим матеріалом, працювати в кооперативних групах та випробовувати на практиці різні методи викладання. Використання інтерактивних завдань, таких як вікторини, дискусії та симуляційні вправи допомагає активізувати студентів та сприяє глибшому засвоєнню методичних підходів.

Таким чином, удосконалення організації змішаного навчання, інтеграція різноманітних стратегій навчання, розвиток автономного та кооперативного навчання має на меті підвищення ефективності підготовки майбутніх вчителів іноземних мов. Надалі доцільним є подальше дослідження впливу різних методичних підходів на успішність та мотивацію здобувачів освіти у змішаному навчанні у процесі викладання методики навчання іноземних мов.

Список використаних джерел

1. Вишивана, Н.В., Поселецька, К.А. Міжнародна навчальна програма «DLL – вчимося навчати німецької» для підготовки вчителів нової генерації у Вінницькому педуніверситеті . *Рідна школа*. №9–12 (1060), С. 77-79, 2018.
2. Вишивана, Н., Сольська, Т. Практично-дослідницький проєкт як інструмент дослідницького навчання у підготовці вчителів німецької мови. *Журнал крос-культурної освіти*, № 3, С. 14-25, 2024.
3. Ткачук, Г.В., Медведєва, М.О. *Аналіз електронних вебресурсів для підтримки змішаного навчання в закладах вищої освіти. Підготовка педагогів до професійної діяльності в умовах змішаного навчання : монографія*. Луцьк, 2024. С. 193–229.
4. Цюняк, О., Розлуцька, Г. Змішане навчання як інноваційна форма організації освітнього процесу у закладах вищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота», 2(49), С. 232–235, 2021.
5. Brinitzer, M., Hantschel, H.-J., Kroemer, S. *DaF unterrichten. Basiswissen Didaktik. Deutsch als Fremd- und Zweitsprache*. Stuttgart: Ernst Klett Sprachen, 2018.
6. Feld-Knapp, I. *Autonomie / autonomes Lernen*. In: Hans Barkowski / Hans-Jürgen Krumm (Hrsg.): *Fachlexikon Deutsch als Fremd- und Zweitsprache*. Tübingen/Basel, 2010.

7. Funk, H., Kuhn, Ch., Skiba, D., Spaniel-Weise, D., Wicke, R.E. *DLL 4. Aufgaben. Übungen. Interaktion.* München: Klett-Langenscheidt, 2015.
8. Meier, R. *Praxis E-Learning: Grundlagen, Didaktik, Rahmenanalyse, Medienauswahl, Qualifizierungskonzept, Betreuungskonzept, Einführungsstrategie, Erfolgssicherung.* GABAL-Verlag, 2010.
9. Vyshyvana, N., Solska, T., Poseletska, K. DLL für die Ausbildung von DaF-Lehrenden: Welche Kompetenzen lassen sich entwickeln? *KONTEXTE: Internationales Journal Zur Professionalisierung in Deutsch Als Fremdsprache*, 1(2), S.153–164. 2023.